

Darbas ir pinigai

Darbas

Kaip surasti darbą

Yra daug būdų, kaip gauti sužinoti apie rajone siūlomas darbo vietas. Nemažai žmonių suranda darbą kreipdamiesi į privačias įdarbinimo agentūras arba vartydami skelbimus vietinėje spaudoje. **Jobcentre Plus** (Darbo centras Plus) - tai valstybinė institucija, kuri suteikia nemokamas paslaugas žmonėms, ieškantiems darbo. Norėdami sužinoti, kokie darbai yra duomenų bazėje, tiesiog užsukite į artimiausią **Jobcentre Plus** arba patikrinkite jų tinklapį, jūs galite ir paskambinti telefonu 0845 6060 234 Jobseekers Direct Line (ieškančiųjų darbo telefono linija).

Careers Scotland (Škotijos Karjeros) čia rasite vertingos informacijos ir patarimų kaip įgyti tinkamoms kvalifikacijos, įgūdžių, sužinosite apie studijų arba apmokymų programas, finansavimą ir t.t. Šios paslaugos yra finansuojamos valstybės ir skirtos žmonėms, norintiems suplanuoti savo būsimą profesiją, kvalifikacinį laipsnį arba apmokymus.

Darbo leidimai ir registracija

Jeigu esate Britanijos, Šveicarijos, arba bet kokios kitos Europos Ekonominės Bendrijos (EEB) valstybės pilietis jums nereikalingas darbo leidimas, kad dirbtumėte Jungtinėje Karalystėje. Tačiau jeigu esate kilęs iš naujųjų ES valstybių aštuoneto, jums būtina usiregistruoti pagal Darbuotojų registracijos schemą (Naujosios ES valstybės nuo 2001 gegužės yra: Čekija, Estija, Vengrija, Latvija, Lietuva, Lenkija, Slovakija, Slovėnija).

Jeigu nesate EEB pilietis, privalote turėti atitinkamą vizą, suteikiančią jums teisę dirbti Britanijoje. **Working in the UK** tinklapyje rasite informaciją, skirtą užsienio piliečiams, norintiems atvykti į Jungtinę Karalystę darbo tikslais.

Jeigu ieškote prieglobsčio, jums reikia gauti leidimą dirbti iš Vidaus reikalų ministerijos (Home Office), kuris paprastai yra išduodamas praėjus 12 mėn. po paraiškos padavimo. Jeigu jums jau yra suteiktas pabėgėlio statusas arba leidimas gyventi šalyje, jums nebereikia kreiptis darbo leidimo Jungtinėje Karalystėje. Škotijos pabėgėlių taryba **Scottish Refugee Council** jums suteiks informacijos, pagalbos ir patars.

Norėdami sužinoti daugiau apie gyvenimą ir darbą Škotijoje, apsilankykite šiame

tinklapyje [Scotland is the Place](#).

Europos Ekonominė Bendrija

Šios valstybės priklauso EEB:

Austrija	Belgija	Kipras	Čekija	Danija
Estija	Suomija	Prancūzija	Vokietija	Graikija
Vengrija	Islandija	Italija	Latvija	Lichtenšteinas
Lietuva	Liuksemburgas	Malta	Olandija	Norvegija
Lenkija	Portugalija	Slovakija	Slovėnija	Ispanija
Švedija				

Darbuotojų registracijos schema

Nuo 2004 gegužės 1-os dienos beveik visų naujosios ES valstybių piliečiai, kurie ketina dirbti šalyje ilgiau negu vienas mėnuo, privalo užsiregistruoti pagal Darbuotojų registracijos schemą. Jeigu jūs įsidarbinote ir per vieną mėnesį neužsiregistravote - jūsų darbas tampa nelegalus.

Registracijai jums reikės:

- 1 Laiško, parašyto jūsų darbdavio ir nurodančio darbo pradžios datą;
- 2 Dviejų nuotraukų, tokių kaip ir pasui;
- 3 Paso arba tapatybės kortelės
- 4 Sumokėti £70.

Pakartotinai registruotis reikia, jeigu pakeiste darbo vietą, tačiau mokėti ir siųsti dokumentus nebereikės.

Po to, kai būsite legaliai išdirbę 12 mėn. be pertraukos, gausite teisę laisvai dirbti be registracijos. Tuomet galite kreiptis gyvenimo leidimo, kuris patvirtintų jūsų teisę gyventi ir dirbti Jungtinėje Karalystėje. Tada jūs gaunate teises ir į valstybės paramą, jeigu prarastimėte darbą.

Jums gali priklausyti ir tam tikros pašalpos, kuomet esate dirbantis, ypač jeigu turite vaikų ir jūsų šeimos nariams yra būtina priežiūra arba finansinė pagalba. Telefonas pasiteiravimui 0845 601 6619

Paraiškos formai gauti bei papildomai informacijai prašome skambinti telefonu 08705 210 224 arba apsilankykite tinklapyje [Working in the UK website](#). Galbūt

jums pravers ir DUK skyrelis **frequently asked questions**.

Tinklapis yra prieinamas šiomis kalbomis:

čekų
estų
vengrų
latvių
lietuvių
lenkų
slovakų
slovėnų

Darbuotojų teisės

Visi dirbantys žmonės Jungtinėje Karalystėje gauna atlyginimą, kuris yra nemažesnis negu nustatytas oficialus nacionalinis minimumas **National Minimum Wage**. Darbuotojų teisės yra saugomos ir dėl darbo valandų, sveikatos ir darbo saugos, diskriminacijos, išskaičiavimų iš atlyginimo ir t.t.

Trades Union Congress (TUC) Prekybos sąjungos kongresas - organizacija, kuri atsovauja britų profsąjungoms, išleido informacinį leidinį, skirta žmoniams, vykstantiems į Jungtinę Karalystę dirbti. Jame rasite informacijos, apie jūsų teises ir kur kreiptis pagalbos.

Leidinyi internete yra prieinamas šiomis kalbomis:

čekų
estų
vengrų
latvių
lietuvių
lenkų
slovakų
slovėnų
rusų
prancūzų
ispanų

Piliečių patarimų biuro tinklapyje rasite informacinį leidinį, skirta būtent migruojantiems darbininkams su paaiškinimais apie jų teises. **leaflet specifically on migrant workers**

Oficialusis minimalus atlyginimas

Tai minimalus atlyginimas, kurs mokamas už jūsų darbo valandą:

- 1 Jūsų amžius nuo 22 - ne mažiau kaip £5.05 per valandą
- 2 Jūsų amžius nuo 18 iki 21 - ne mažiau kaip £4.25 per valandą
- 3 Amžius nuo 16 iki 17 - turėtumėte gauti ne mažiau kaip £3.00 per valandą.

Paliekami arbatpinigiai grynais į rankas nesiskaičiuoja, tačiau arbatpinigiai mokami kartu su atlyginimu skaičiuojasi.

Jūsų darbdavys turi teisę daryti išskaičiavimus iš atlyginimo. Pasistudijuokite šiame leidinyje **TUC leaflets** taisykles ir sąlygas.

Lygios galimybės

Rasių, lyčių, invalidumo, tikėjimo, seksualinės orientacijos bei amžiaus diskriminacija Škotijoje yra nelegali. Tam tikri įstatymai reguliuoja tik darbą, tačiau kai kurie ir prekes, paslaugas, išsiavinimą bei turta. Antidiskriminaciniai įstatymai yra įteisinti Rasių lygybės komisijos, Lygiųjų galimybių komisijos ir Neįgaliųjų teisių komisijos bei privačių advokatų. Visos trys komisijos netrukus susivienys į bendrą Žmogaus teisių ir Lygybės komisiją.

For up-to-date information on all Equality and Diversity issues, including how to find free-of-charge advice, help and training, contact the Daugiau informacijos lygybės ir skirtingų tautų klausimais (nemokami patarimai, pagalba, apmokymai) kreipkitės į Škotijos šiaurės ir aplinkinių salų lygybių forumą **Highlands & Islands Equality Forum** Telefonu 01463 251734 arba emailu hief@scvo.org.uk.

Visą minėtą informaciją ir daugiau yra šiame leidinyje **Working in the UK: Newcomer's Handbook** ją rasite interneto parduotuvėje **Centre for Economic and Social Inclusion**.

Piniginiai Klausimai

Tax & National Insurance

Kiekvienas dirbantis žmogus DB privalo turėti nacionalinio saugumo numeri, kad

galėtų legaliai dirbti. Pagal jį yra daromos įmokos, kurios yra kaip mokestis. 0845 6000 643 šiuo numeriu galite paskambinti ir užsiregistruoti į priėmimą dėl nacionalinio saugumo numerio. Pateikę savo duomenis, sužinosite ką daryti toliau.

Mokamas yra ir pajamų mokestis. Jo dydis priklauso nuo kelių dalykų. Kiekvienas darbuotojas turi savo mokesčio mokėtojo kodą, pagal kurį darbdavys sumoka už jus mokestį. Jeigu jūsų dirbamas darbas yra pirmas, greičiausia turėsite ekstra koda "emergency tax", pagal kurį mokamas mokestis yra didesnis.

Kai kurie darbdaviai gali jums pasiūlyti dirbti už grynus nemokant jokių mokesčių. Tai yra prieš įstatymą, tai reiškia, kad darbdavys gali nusižengti ir kitur, tokiu būdu pažeisdamas darbo įstatymus, pavyzdžiui jūsų saugumas darbo metu. Jeigu dirbate nelegaliai jus apginti yra labai sunku.

Banko sąskaitos

Be galo svarbu yra turėti banko sąskaitą, kadangi daugumoje atveju atlyginimas yra mokamas būtent į sąskaitą. Jūsų pasirinkimui yra daugybė bankų ir informacijos pagal jūsų gyvenamąją vietą. Atminkite, kad sąskaitą galite atsidaryti ir pašto skyriuje.

Sąskaitos atidarymui jums prireiks tapatybės dokumento (pasas, tapatybės kortelė, vairuotojo pažymėjimas), gyvenamosios vietos patvirtinimas Jungtinėje Karalystėje (nuomos sutartis, lasikas nuo darbdavio).

Britanijos Bankų Asociacija teikia informaciją savo brošiūrose kaip atidaromos sąskaitos žmonėms, atvykstantiems iš užsienio.

Opening a bank account if you are new to the UK (Ką tik atvykusiems)

International students – Opening a UK bank account (Studentams užsieniečiams):

Highland Council Money Advice Team

Šiaurės Škotijos Finansų patarimų komanda **Highland Council Money Advice Team** siūlo nemokamas, konfidencialias ne baudžiamojo tipo konsultacijas ir pagalbą žmonėms, kurių sunki finansinė situacija. Jų atstovus rasite Invernese 01463 228709; Wicke 01955 607752; Fort Williame 01397 707005

Galite susisiekti emailu: money.advice@highland.gov.uk

Kreditų Sąjungos

Kreditų Sąjungos - tai finansiniai kooperatyvai, kurie valdomi ir kontroliuojami jų narių. Jie siūlo projektus santaupoms, paskolas geromis sąlygomis pagal jūsų gyvenamąją vietą.

Inverness Credit Union Ltd
74 Telford Street
Inverness, IV3 6RT
Telefonas: 01463 220884

Lochaber Credit Union Ltd
Community Clinic
Glen Nevis Place
Fort William, PH33 6DA
Telefonas: 01397 700746

Pašalpos

Jungtinėje Karalystėje yra nemažai finansinės paramos ir pašalpų žmonėms, kurie mažai uždirba, arba yra bedarbiai, arba turi vaikų, pagyvenę žmonės, yra sergantys arba kitiems.

Yra nustatytos taisyklių kompleksas, kam gali būti mokamos pašalpos. Tai gali priklausyti nuo jūsų imigracinio statuso arba darbo leidimo.

Jeigu sunkiai verčiatės su pinigais arba manote kad jums gali priklausyti pašalpos susisiekite su vietiniu pagalbos centru **local advice centre**

Naudingos nuorodos

Jobcentre Plus <http://www.jobcentreplus.gov.uk>

Careers Scotland <http://www.careers-scotland.org.uk>

Working in the UK <http://www.workingintheuk.gov.uk/>

Scottish Refugee Council <http://www.scottishrefugeecouncil.org.uk/>

Scotland is the Place www.scotlandistheplace.com

Trades Union Congress <http://www.tuc.org.uk/>

The Advice Guide <http://www.adviceguide.org.uk>

Highlands and Islands Equality Forum www.hief.org.uk

Centre for Economic and Social Inclusion <http://www.cesi.org.uk>

Post Office <http://www.postoffice.co.uk>

British Bankers Association

<http://www.bba.org.uk/bba/jsp/polopoly.jsp?d=138&a=3970>

Highland Council <http://www.highland.gov.uk>

